

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

9. februar 2006 *

I de forenede sager C-226/04 og C-228/04,

angående anmodninger om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Tribunale amministrativo regionale del Lazio (Italien) ved afgørelser af 22. april 2004, indgået til Domstolen den 2. juni 2004, i sagerne

La Cascina Soc. coop. arl,

Zilch Srl (sag C-226/04),

mod

Ministero della Difesa,

Ministero dell'Economia e delle Finanze,

* Processprog: italiensk.

Pedus Service,

Cooperativa Italiana di Ristorazione soc. coop. arl (CIR),

Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (INAIL),

og

Consorzio G.f.M. (sag C-228/04)

mod

Ministero della Difesa,

La Cascina Soc. coop. arl,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann, og dommerne K. Schiemann, N. Colneric, K. Lenaerts og E. Juhász (refererende dommer),

generaladvokat: M. Poiares Maduro
justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 30. juni 2005,

efter at der er afgivet indlæg af:

- La Cascina Soc. coop. arl og Zilch Srl ved avvocati D. Grossi, G. Romano-Cesareo og D. Cusmano
- den italienske regering ved I.M. Braguglia, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato D. Del Gaizo
- den østrigske regering ved M. Fruhmann, som befuldmægtiget,
- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A. Aresu og K. Wiedner, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 8. september 2005,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningerne om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 29, stk. 1, litra e) og f), i Rådets direktiv 92/50/EØF af 18. juni 1992 om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler (EFT L 209, s. 1, herefter »direktivet«).
- 2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag mellem selskaberne La Cascina Soc. coop. arl (herefter »La Cascina«), Zilch Srl (herefter »Zilch«) og consorzio G.f.M. (herefter »G.f.M.«) og det italienske Forsvarsministerium og Økonomi- og Finansministerium, i deres egenskab af ordregivende myndighed, vedrørende for det første udelukkelsen af disse virksomheder fra at deltage i et offentligt udbud og for det andet foreneligheden med direktivets artikel 29 af de tilsvarende italienske bestemmelser, som gennemfører direktivet i italiensk ret.

Retsforskrifter

De fællesskabsretlige bestemmelser

- 3 Det fremgår af anden og tredje betragtning til direktivet, at det er vedtaget inden for rammerne af foranstaltninger »med henblik på gradvis oprettelse af det indre marked«, og at det tilsigter »en samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler«.

4 Det anføres i 20. betragtning til direktivet, at »[...] for at afskaffe enhver praksis, der er konkurrencebegrænsende i almindelighed og begrænser andre medlemsstaters statsborgeres deltagelse i kontrakter i særdeleshed, må tjenesteydernes adgang til udbudsprocedurerne forbedres«.

5 For at åbne udbudsproceduren til den størst mulige konkurrence, bestemmes det i direktivets artikel 13, stk. 5, for så vidt angår afholdelse af projektkonkurrencer, at »[u]nder alle omstændigheder skal antallet af ansøgere, der opfordres til at afgive bud, være tilstrækkelig stort til at sikre reel konkurrence«. Hvad angår begrænsede udbud bestemmes tilsvarende i direktivets artikel 27, stk. 2, andet afsnit, at »[u]nder alle omstændigheder skal antallet af ansøgere, der opfordres til at afgive bud, være tilstrækkelig stort til at sikre reel konkurrence«.

6 Artikel 29, som er indeholdt i kapitel 2 i direktivets afsnit VI, med overskriften »Kriterier for kvalitativ udvælgelse«, har følgende ordlyd:

»Fra deltagelse i en udbudsprocedure kan udelukkes enhver tjenesteyder:

- a) hvis bo er under konkurs, likvidation, skifte eller tvangsakkord uden for konkurs, som har indstillet sin erhvervsvirksomhed eller befinder sig i en lignende situation i henhold til en tilsvarende procedure, der er fastsat i national lovgivning
- b) hvis bo er begæret taget under konkursbehandling eller behandling med henblik på likvidation, skifte eller tvangsakkord uden for konkurs eller enhver tilsvarende behandling, der er fastsat i national lovgivning

- c) som ved en retskraftig dom er dømt for en strafbar handling, der rejser tvivl om hans faglige hæderlighed
- d) som i forbindelse med udøvelsen af sit erhverv har begået en alvorlig fejl, som de ordregivende myndigheder bevisligt har konstateret
- e) som ikke har opfyldt sine forpligtelser med hensyn til betaling af bidrag til sociale sikringsordninger i henhold til retsforskrifterne i det land, hvor han er etableret, eller i den ordregivende myndigheds land
- f) som ikke har opfyldt sine forpligtelser med hensyn til betaling af skatter og afgifter i henhold til retsforskrifterne i den ordregivende myndigheds land
- g) som svigagtigt har givet urigtige oplysninger ved meddelelsen af de oplysninger, der kan kræves i henhold til dette kapitel, eller som har undladt at give disse oplysninger.

Når den ordregivende myndighed af tjenesteyderen kræver bevis for, at han ikke befinder sig i nogen af de i litra a), b), c), e) eller f) nævnte situationer, godkender den som tilstrækkeligt bevis:

— [...]

- i de i litra e) eller f) nævnte tilfælde en attest udstedt af den kompetente myndighed i den pågældende medlemsstat.

[...]

Medlemsstaterne udpeger inden for den i artikel 44 anførte frist de myndigheder og organisationer, der er kompetente til at udstede de pågældende dokumenter og attester, og underretter straks de øvrige medlemsstater og Kommissionen herom.»

De nationale bestemmelser

- 7 Direktivet er gennemført i italiensk ret ved lovdekret nr. 157/1995, af 17. marts 1995 (GURI nr. 104 af 6.5.1995, herefter »dekret nr. 157/1995«).
- 8 Dekretets artikel 12, litra d) og e), som erstattet af artikel 10 i lovdekret nr. 65 af 25. februar 2000 (GURI nr. 70 af 24.3.2000, herefter »artikel 12 i dekret nr. 157/1995«), som gennemfører direktivets artikel 29 i national ret, har følgende ordlyd:

»[...] udelukket fra at deltage i offentlige udbud er bydende,

som ikke behørigt har opfyldt pligterne vedrørende betaling af bidrag til forsikrings- og forsorgsordninger for arbejdstagere ifølge den italienske lovgivning eller lovgivningen i hjemstaten, og

som ikke behørigt har opfyldt pligterne vedrørende betaling af skatte- og afgiftstilsvar, ifølge den italienske lovgivning eller lovgivningen i hjemstaten«.

Hovedsagerne og de præjudicielle spørgsmål

- 9 I december 2002 offentliggjorde det italienske forsvarsministerium efter godkendelse af Økonomi- og Finansministeriet en begrænset hasteudbudsprocedure i *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana* og i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* med henblik på tildeling af kontrakter vedrørende restaurant- og cateringforplejning for organer og afdelinger under Forsvarsministeriet fordelt over det nationale område i Italien. Sidste frist for ansøgning om deltagelse var den 15. januar 2003, og sidste frist for modtagelse af buddene var den 3. marts 2003.
- 10 Udbuddet var opdelt i 16 dele. For hver del var der fastsat et særskilt årligt vederlag, et bestemt område for udførelsen og et tilsvarende sæt af ydelser, der skulle præsteres.
- 11 La Cascina og Zilch deltog blandt andre i udbuddet som led i en midlertidig virksomhedssammenslutning for størstedelen af de 16 dele, ligesom G.f.M. deltog for del nr. 7.
- 12 Den 4. december 2003 besluttede den ordregivende myndighed at udelukke La Cascina og G.f.M. fra udbudsproceduren, idet de ikke havde opfyldt deres forpligtelser med hensyn til betaling af bidrag til den sociale sikringsordning for arbejdstagere, og at udelukke Zilch, fordi den ikke havde opfyldt sine forpligtelser med hensyn til betaling af skat.

- 13 De tre omhandlede virksomheder nedlagde påstand om annullation af denne beslutning ved den forelæggende ret. La Cascina og G.f.M. har bl.a. gjort gældende, at der efterfølgende er sket betaling af de pågældende bidrag til den sociale sikringsordning. Zilch har anført, at en del af den hævdede skyldige skat var blevet nedsat, og at virksomheden — for så vidt angår den anden del af den skyldige skat — havde fået en særlig ordning i henhold til en berigtigelsesforanstaltning vedtaget af den nationale lovgiver i 2002, hvorefter virksomheden var blevet indrømmet ratebetaling.
- 14 Den ordregivende myndighed har derimod anført, at en efterfølgende berigtigelse ikke kunne indebære, at de sagsøgende virksomheder behørigt havde opfyldt deres forpligtelser ved udløbet af fristen for at indgive ansøgning om deltagelse i udbuddet, dvs. den 15. januar 2003.
- 15 Den forelæggende ret har konstateret en afvigelse mellem formuleringen af direktivets artikel 29 og artikel 12 i dekret nr. 157/1995. Mens det bestemmes i den fællesskabsretlige bestemmelse, at det er muligt at udelukke en tjenesteyder, »som ikke har opfyldt sine forpligtelser«, fra et udbud, udelukkes ifølge den nationale bestemmelse bydende, »som ikke behørigt har opfyldt pligterne«.
- 16 Retten har følgelig rejst et spørgsmål om, hvorvidt den nationale bestemmelse, som hovedsagen drejer sig om, er mere tolerant og giver de nationale myndigheder en større margin, og retten har i denne forbindelse henvist til forskellige fortolkninger, som forekommer i italienske domstoles afgørelser på området. Visse af disse domstole har således accepteret en efterfølgende berigtigelse, dvs. efter tidspunktet for fristen for indgivelse af anmodning om deltagelse i et udbud, i to tilfælde:
- når de pågældende har anfægtet deres forpligtelser over for de nationale kompetente administrative eller retslige myndigheder

- når de pågældende — som faktisk ikke havde opfyldt deres forpligtelser — alligevel havde fået en mulighed fra staten for efterfølgende at berigtige deres situation vedrørende skat eller social sikring eller havde fået indrømmet skattelemper.

- 17 Da Tribunale amministrativo regionale del Lazio fandt, at en sådan fortolkning kunne føre til en forskellig behandling af tjenesteydere samt til en lammelse af udbudsproceduren, har den besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Domstolen spørges nærmere:

- 1) Skal det her drøftede direktiv for så vidt angår de ovenfor angivne bestemmelser fortolkes således, at når EF-lovgiver anvender vendingerne »som ikke har opfyldt sine forpligtelser med hensyn til betaling af bidrag til sociale sikringsordninger i henhold til retsforskrifterne i det land, hvor han er etableret, eller i den ordregivende myndigheds land« eller »som ikke har opfyldt sine forpligtelser med hensyn til betaling af skatter og afgifter i henhold til retsforskrifterne i den ordregivende myndigheds land«, tilsigter disse at referere sig til — alene og udelukkende — den omstændighed, at det pågældende retssubjekt på tidspunktet for udløbet af fristen for at indgive ansøgning om deltagelse i et offentligt udbud (eller på et tidspunkt i hvert fald inden tilslag på kontrakten [...]) med fuld og rettidig betaling har opfyldt de pågældende pligter?
- 2) Skal, som en virkning heraf, den italienske gennemførelsesforskrift [artikel 12, litra d) og e), i lovdekret nr. 157 af 17.3.1995] — hvori der til forskel fra den førnævnte EF-regel gives tilladelse til fra udbudsprocedurerne at udelukke

retssubjekter, »som ikke behørigt har opfyldt pligterne vedrørende betaling af bidrag til forsikrings- og forsorgsordninger for arbejdstagere, ifølge den italienske lovgivning eller lovgivningen i hjemstaten«, eller som »ikke behørigt har opfyldt pligterne vedrørende betaling af skatte- og afgiftstilsvær, ifølge den italienske lovgivning eller lovgivningen i hjemstaten« — nødvendigvis fortolkes alene med henvisning til den manglende opfyldelse — som kan verificeres på det ovennævnte tidspunkt (udløbet af fristen for at indgive ansøgning om deltagelse; eller tidspunktet umiddelbart inden tilslaget, også selv om det måtte være midlertidigt, på kontrakten) — af byrderne i forbindelse med sådanne pligter og således, at enhver herpå følgende »berigtigelse« af vedkommendes stilling frakendes betydning?

- 3) Kan det derimod (og såfremt, i lyset af bemærkningerne ovenfor under punkt 2, den nationale regel måtte antages at være uforenelig med formålet og funktionsmåden af EF-reglen) antages at være tilladt den nationale lovgiver, i lyset af de bindende krav, der stilles vedrørende gennemførelse af den fulde regeltekst i det drøftede direktiv, at indføre mulighed for, at der også kan gives adgang til udbuddene til retssubjekter, som, skønt de ikke »behørigt har opfyldt« på tidspunktet for udløbet af fristen for at deltage i udbuddet, alligevel viser, at de kan berigtige deres egne forhold (og at de reelt har taget skridt med henblik herpå) inden tilslaget?

- 4) Såfremt det måtte anses for praktisk muligt at anlægge fortolkningen som fremlagt under punkt 3, hvorved der faktisk er åbnet adgang til at indføre mere fleksible retlige muligheder i forhold til en strengere anvendelse af begrebet »opfyldelse« som udtrykt af fællesskabslovgiver, spørges: Kommer en sådan lovgivning da ikke i strid med grundlæggende principper af fællesskabsretlig karakter, såsom princippet om, at samtlige borgere i Unionen skal behandles lige, eller — hvad alene området for offentlige kontraktudbud angår — princippet om tilsikring af ligestilling til fordel for samtlige retssubjekter, som har indgivet ansøgning om adgang til udbuddet?»

Om de præjudicielle spørgsmål

- 18 Det bemærkes indledningsvis, at i overensstemmelse med bestemmelserne i direktivets afsnit II finder direktivets forskellige bestemmelser anvendelse afhængig af tjenesteydelsernes ordning i kategorier. Denne ordning i kategorier, som kræver en vurdering af de faktiske omstændigheder, henhører under den forelæggende rets kompetence. Domstolen skal følgelig tage stilling til fortolkningen af de af direktivets bestemmelser, som anmodningen om præjudiciel afgørelse henviser til. Det fremgår endvidere af anmodningen, at den vedrører et begrænset udbud i direktivets forstand.
- 19 Den forelæggende ret ønsker nærmere bestemt oplyst, hvorvidt direktivets artikel 29, stk. 1, litra e) og f), skal fortolkes således, at den er til hinder for en national bestemmelse, som henviser til situationen for en tjenesteyder, som ikke »behørigt har opfyldt« sine sociale eller skattemæssige forpligtelser. Retten ønsker endvidere oplysning vedrørende det tidspunkt, hvor tjenesteyderen skal godtgøre, at de nævnte forpligtelser er opfyldt. Endelig ønsker retten oplyst, hvorvidt en tjenesteyder — som enten er forsinket med betalingen af sociale bidrag eller skat, eller har fået tilladelse af de kompetente myndigheder til en ratebetaling af de sociale bidrag eller skatter, eller har indledt en administrativ eller retslig procedure med henblik på at anfægte tilstedeværelsen eller omfanget af forpligtelserne på området for social sikring eller skattemæssige forpligtelser — skal anses for ikke at have opfyldt sine sociale eller skattemæssige forpligtelser i henhold til direktivets artikel 29, stk. 1, litra e) og f).
- 20 Med henblik på en formålstjenlig besvarelse af disse spørgsmål skal det indledningsvis bemærkes, at Fællesskabets udbudsdirektiver tilsigter at samordne de nationale udbudsprocedurer. Hvad nærmere angår udbud af offentlige tjenesteydelsesaftaler anføres det i tredje betragtning til direktivet, at de i første og anden betragtning anførte målsætninger »[...] kræver en samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler«.

- 21 Inden for rammerne af denne samordning opstiller direktivets artikel 29 syv grunde til udelukkelse af en tjenesteyder fra deltagelse i en udbudsprocedure, som vedrører tjenesteydernes faglige hæderlighed, solvens og troværdighed. Bestemmelsen overlader anvendelsen af samtlige udelukkelsestilfælde til medlemsstaternes skøn, hvilket udtrykket »fra deltagelse i en udbudsprocedure kan udelukkes« i bestemmelsens indledning vidner om, og der henvises i litra e) og f) udtrykkeligt til de nationale retsfor skrifter.
- 22 Som Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber med rette har gjort gældende, fastsætter den pågældende bestemmelse grænserne for medlemsstaternes muligheder, således at disse ikke kan fastsætte andre udelukkelsesgrunde end de heri anførte. Denne mulighed for medlemsstaterne følger endvidere af de almindelige principper om gennemsigtighed og ligebehandling (jf. bl.a. dom af 12.12.2002, sag C-470/99, *Universale-Bau m.fl.*, Sml. I, s. 11617, præmis 91 og 92, og af 16.10.2003, sag C-421/01, *Traunfellner*, Sml. I, s. 11941, præmis 29).
- 23 Direktivets artikel 29 tilsigter således ikke en ensartet anvendelse af de i bestemmelsen nævnte udelukkelsesgrunde inden for Fællesskabet, for så vidt som medlemsstaterne har mulighed for at undlade at anvende disse udelukkelsesgrunde, for at vælge den bredest mulige deltagelse i udbudsproceduren eller at integrere dem i større eller mindre grad i den nationale lovgivning, på baggrund af retlige, økonomiske eller sociale overvejelser på nationalt plan. Herefter har medlemsstaterne kompetence til at lempe kriterierne i direktivets artikel 29 eller gøre dem mere fleksible.
- 24 Hvad for det første angår spørgsmålet om, hvorvidt direktivets artikel 29, stk. 1, litra e) og f), skal fortolkes således, at den er til hinder for en national bestemmelse, som henviser til situationen for en tjenesteyder, som ikke »behørigt har opfyldt« sine sociale eller skattemæssige forpligtelser, bemærkes, at denne bestemmelse giver medlemsstaterne en mulighed for at udelukke enhver bydende, »som ikke har opfyldt sine forpligtelser« med hensyn til betaling af bidrag til sociale sikringsordninger og skatter og afgifter i henhold til de nationale »retsfor skrifter«.

- 25 Bestemmelsen indeholder ikke en definition af begrebet »ikke har opfyldt sine forpligtelser«. Henset til de betragtninger, der er redegjort for i denne doms præmis 23, har direktivets ophavsmænd ikke haft til hensigt at give begrebet en selvstændig fællesskabsretlig betydning, men har i denne forbindelse henvist til de nationale retsfor skrifter. Indholdet og rækkevidden af de omhandlede forpligtelser, samt betingelserne for disses opfyldelse, skal således præciseres i de nationale retsfor skrifter.
- 26 Den italienske lovgiver har anvendt den mulighed, som direktivets artikel 29, stk. 1, litra e) og f), giver den, ved at indføre de to omhandlede udelukkelsesgrunde i artikel 12, litra d) og e), i lovdekret nr. 157/1995. Den forelæggende ret har imidlertid rejst tvivl om, hvorvidt anvendelsen af udtrykket »som ikke behørigt har opfyldt pligterne [...]«, ikke har gjort bestemmelsen mere tolerant og givet de nationale myndigheder en større margin, i forhold til den formulering, der er anvendt i direktivets artikel 29, stk. 1, litra e) og f).
- 27 Det bemærkes i denne forbindelse, som de procesdeltagere, der har indgivet skriftlige indlæg for Domstolen, med rette har anført, at formuleringerne »ikke have opfyldt« sine forpligtelser eller »ikke behørigt have opfyldt« sine forpligtelser begge anvendes uden forskel i Fællesskabets forskellige udbudsdirektiver. Dette er eksempelvis tilfældet i artikel 24, stk. 1, litra e) og f), i Rådets direktiv 93/37/EØF af 14. juni 1993 om samordning af fremgangsmåderne med hensyn til indgåelse af offentlige bygge- og anlægskontrakter (EFT L 199, s. 54), i artikel 20, stk. 1, litra e) og f), i Rådets direktiv 93/36/EØF af 14. juni 1993 om samordning af fremgangs måderne ved offentlige indkøb (EFT L 199, s. 1) og endelig i artikel 45, stk. 2, litra e) og f), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 2004/18/EF af 31. marts 2004 om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige vareindkøbskontrakter, offentlige tjenesteydelseskontrakter og offentlige bygge- og anlægskontrakter (EUT L 134, s. 114), som trådte i kraft den 31. januar 2006. Der er således ingen forskel på indholdet af de to omhandlede vendinger.
- 28 Det er i lyset af disse betragtninger, at der skal tages stilling til de forskellige situationer, som den forelæggende ret har henvist til.

- 29 Den nationale domstol har for det andet rejst problemet, om en tjenesteyder — for at have opfyldt sine forpligtelser vedrørende bidrag til den sociale sikringsordning og skatter og afgifter — skal have foretaget en »fuld og rettidig betaling« »på tidspunktet for udløbet af fristen for at indgive ansøgning om deltagelse i et offentligt udbud eller på et tidspunkt i hvert fald inden tilslag på kontrakten«.
- 30 Med henblik på at fastsætte det tidspunkt, hvor det skal vurderes, om en bydende har opfyldt sine forpligtelser, skal det bemærkes, at direktivets artikel 29, stk. 1, litra e) og f), henviser til medlemsstaternes retsforskrifter med henblik på at bestemme indholdet af begrebet »have opfyldt sine forpligtelser«, og at fællesskabslovgiver ikke har villet gennemføre en ensretning af bestemmelsens anvendelse på fællesskabsplan, hvorfor det må antages, at samme henvisning til nationale retsforskrifter skal gælde for så vidt angår fastsættelsen af det pågældende tidspunkt.
- 31 Det skal således fastsættes i de nationale bestemmelser, inden hvilket tidspunkt eller inden for hvilken frist parterne skal have gennemført de betalinger, der svarer til deres forpligtelser, eller — for så vidt angår de øvrige af den forelæggende ret nævnte situationer, som er behandlet i denne doms præmis 34-39 — have godtgjort, at betingelserne for efterfølgende berigtigelse er opfyldt. Denne frist kan bl.a. være tidspunktet for udløbet af fristen for at indgive ansøgning om deltagelse i et offentligt udbud, tidspunktet for fremsendelse af opfordring til at indgive bud, tidspunktet for udløbet af fristen for indgivelse af bud, tidspunktet for den ordregivende myndigheds vurdering af buddene eller et tidspunkt umiddelbart forud for tildelingen af kontrakten.
- 32 Det skal imidlertid præciseres, at principperne om gennemsigtighed og ligebehandling, som finder anvendelse på alle udbudsprocedurer, og hvorefter de materielle og processuelle betingelser vedrørende deltagelse i et udbud skal være klart definerede på forhånd, kræver, at fristen er fastlagt med fuldstændig sikkerhed og offentliggjort, for at parterne kan have et nøjagtigt kendskab til procedures krav

og være sikre på, at samme krav gælder for alle ansøgere. Fristen kan fastsættes i den nationale lovgivning eller være overladt til den ordregivende myndighed ved bemyndigelse i lovgivningen.

- 33 Følgelig anses bydende for at have opfyldt deres forpligtelser, når de inden for den frist, der er omtalt i præmis 31 ovenfor, fuldstændigt har gennemført betalinger til afvikling af deres gæld i forbindelse med social sikring, skatter og afgifter; medmindre der er tale om en sådan efterfølgende berigtigelse eller iværksættelse af en retslig eller administrativ procedure, som er omhandlet i denne doms præmis 34-39. Den blotte påbegyndelse af betalingen på det pågældende tidspunkt eller beviset for en betalingshensigt, eller bevis for den finansielle mulighed for berigtigelse efter dette tidspunkt, er ikke tilstrækkeligt, da der i så fald ville være tale om en tilsidesættelse af princippet om lige behandling af ansøgere.
- 34 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører for det tredje problemet om, hvorvidt en national retsforordning eller administrativ praksis, som giver tjenesteyderne mulighed for med henblik på deres deltagelse i en udbudsprocedure efterfølgende at berigtige deres situation vedrørende skat eller social sikring, i henhold til lempelses- eller eftergivelsesforanstaltninger vedtaget af den pågældende medlemsstat eller i henhold til en administrativ ordning vedrørende ratebetaling eller gældsned sættelse, kan anses for forenelige med direktivets artikel 29, stk. 1, litra e) og f).
- 35 Det skal bemærkes, således som generaladvokaten med rette har anført i punkt 29 i forslaget til afgørelse, at omfanget med hensyn til forpligtelserne vedrørende skat og socialsikringsbidrag bestemmes af national ret. Som understreget i præmis 25 ovenfor, bestemmes indholdet og rækkevidden af begrebet »have opfyldt sine forpligtelser« ligeledes i national ret. Endelig er fristen i denne forbindelse fastsat i nationale bestemmelser, som anført i denne doms præmis 31.

- 36 En national lovgivning eller administrativ praksis, hvorefter de pågældende bydende anses for at have opfyldt deres forpligtelser med henblik på deltagelse i en udbudsprocedure, i tilfælde af skattemæssige lempelses- eller eftergivelsesforanstaltninger eller en administrativ ordning, er således ikke uforenelig med direktivets artikel 29, stk. 1, litra e) og f), såfremt de inden for den i denne doms præmis 31 omtalte frist kan godtgøre, at der er tale om skattemæssige lempelses- eller eftergivelsesforanstaltninger eller en administrativ ordning vedrørende deres gæld.
- 37 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører endelig de følger, som er forbundet med, at en bydende har indledt en administrativ eller retslig procedure til prøvelse af afgørelser truffet af de kompetente myndigheder på det skattemæssige område eller området for social sikring, med henblik på at fastslå, om denne bydende har opfyldt sine forpligtelser med henblik på deltagelse i en udbudsprocedure.
- 38 Det skal bemærkes, at den henvisning til national ret, som findes i direktivets artikel 29, stk. 1, litra e) og f), ligeledes er gældende vedrørende dette spørgsmål. Følgerne af indledningen af en administrativ eller retslig procedure er imidlertid tæt forbundet med udøvelsen og opretholdelsen af de grundlæggende rettigheder vedrørende retssikkerhed, hvis overholdelse Fællesskabets retsorden ligeledes sikrer. En national lovgivning, som fuldstændigt tilsidesætter følgerne af indledningen af en administrativ eller retslig procedure med hensyn til mulighederne for deltagelse i en udbudsprocedure, kan være i strid med de pågældendes grundlæggende rettigheder.
- 39 Under hensyntagen til denne begrænsning tilkommer det den nationale retsorden at afgøre, hvorvidt indledningen af en administrativ eller retslig procedure skal have følger, som pålægger den ordregivende myndighed at anse den pågældende ansøger for at have opfyldt sine forpligtelser, indtil der er truffet en endelig beslutning, med henblik på deltagelsen i en udbudsprocedure, såfremt en sådan procedure er indledt inden for den i denne doms præmis 31 omhandlede frist.

40 Herefter skal de forelagte spørgsmål besvares med, at direktivets artikel 29, stk. 1, litra e) og f), ikke er til hinder for en national retsforskrift eller administrativ praksis, hvorefter en tjenesteyder, som ikke på tidspunktet for udløbet af fristen for indgivelse af anmodning om deltagelse i et udbud har opfyldt sine forpligtelser på området for bidrag til social sikring og på skatte- og afgiftsområdet ved en fuldstændig betaling heraf, efterfølgende kan berigtige sin situation

— ved skattemæssige lempelses- eller eftergivelsesforanstaltninger truffet af staten, eller

— ved en administrativ ordning med henblik på ratebetaling eller gældseftergivelser, eller

— ved indledning af en administrativ eller retslig procedure

såfremt vedkommende inden for en i en national retsforskrift eller administrativ praksis fastsat frist godtgør, at der er tale om sådanne foranstaltninger eller en sådan ordning, eller at en sådan procedure er indledt inden for fristen.

Sagsomkostningerne

41 Da sagens behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i de sager, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 29, stk. 1, litra e) og f), i Rådets direktiv 92/50/EØF af 18. juni 1992 om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler er ikke til hinder for en national retsforskrift eller administrativ praksis, hvorefter en tjenesteyder, som ikke på tidspunktet for udløbet af fristen for indgivelse af anmodning om deltagelse i et udbud har opfyldt sine forpligtelser på området for bidrag til social sikring og på skatte- og afgiftsområdet ved en fuldstændig betaling heraf, efterfølgende kan berigtige sin situation

- ved skattemæssige lempelses- eller eftergivelsesforanstaltninger truffet af staten, eller**
- ved en administrativ ordning med henblik på ratebetaling eller gælds-eftergivelser, eller**
- ved indledning af en administrativ eller retslig procedure**

såfremt vedkommende inden for en i en national retsforskrift eller administrativ praksis fastsat frist godtgør, at der er tale om sådanne foranstaltninger eller en sådan ordning, eller at en sådan procedure er indledt inden for fristen.

Underskrifter